

## GIAO HỘI CÔNG GIÁO TẠI VIỆT NAM VỚI BẢO VỆ MÔI TRƯỜNG VÀ SINH THÁI

**Tóm tắt:** Trên thế giới, Việt Nam là một trong số những quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề nhất của sự biến đổi của khí hậu<sup>1</sup>. Những năm gần đây, tình trạng ô nhiễm môi trường, suy thoái hệ sinh thái đã trở thành vấn đề cấp thiết tại Việt Nam. Giáo hội Công giáo tại Việt Nam đã truyền tải các thông điệp về môi trường, sinh thái của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ để người Công giáo Việt Nam nhận thức được tác động của ô nhiễm môi trường và hiện thực hóa các thông điệp đó qua hành động bảo vệ môi sinh, chống biến đổi khí hậu. Nghiên cứu này được thực hiện theo phương pháp luận sử học, thông qua việc thu thập tư liệu là các văn kiện, xuất bản phẩm của Giáo hội Công giáo, phân tích các thông tin trên phương tiện truyền thông, và kết quả của những nghiên cứu trước. Bài viết đề cập tới các vấn đề: Quan điểm của Giáo hội Công giáo tại Việt Nam trước thực trạng ô nhiễm môi trường, hủy diệt hệ sinh thái, hậu quả của biến đổi khí hậu; Sự dấn thân của người Công giáo Việt Nam vào sự nghiệp bảo vệ môi sinh, chống biến đổi khí hậu; Thành tựu mà người Công giáo Việt Nam đã đạt được những năm vừa qua.

**Từ khóa:** Công giáo; Việt Nam; môi trường; sinh thái; biến đổi khí hậu.

### Dẫn nhập

Quan điểm của Công giáo nói riêng và Kitô giáo nói chung đối với môi trường, sinh thái đã được tiếp cận dưới nhiều chiều kích và phương pháp nghiên cứu. Bên cạnh tiếp cận Thần học còn nhiều nghiên cứu Nhân học và Xã hội học, đặc biệt có một số nghiên cứu tiếp cận theo phương pháp luận Sử học<sup>2</sup>.

---

\* Viện Nghiên cứu Tôn giáo, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.

Ngày nhận bài: 30/9/2021; Ngày biên tập: 25/10/2021; Duyệt đăng: 22/11/2021.

Theo Cristián Parker<sup>3</sup> và một số học giả khác, các mối quan hệ tôn giáo, đặc biệt là Kitô giáo, với thiên nhiên đã được phân tích theo ba dòng chảy đạo đức môi trường gắn liền với các truyền thống Kitô giáo. Hai dòng '*quản lý thiên nhiên*'<sup>4</sup> và '*tâm linh về sự sáng tạo*'<sup>5</sup>, được gắn với chủ nghĩa bảo tồn đã sớm phát triển trong môi trường Kitô giáo phương Tây ở các nước phát triển. Ý tưởng về '*công bằng sinh thái*'<sup>6</sup> được hỗ trợ bởi các Kitô hữu dần thân ngày càng nhiều hơn trong các nhóm và phong trào Kitô giáo ở các nước đang phát triển, nơi việc khai thác thiên nhiên đi đôi với bóc lột xã hội. (Parker, 2015b: 358)

Kết quả của những nghiên cứu trước cho thấy Giáo hội Công giáo thuộc về dòng chảy thứ ba '*công bằng sinh thái*' (ecojustice)<sup>7</sup> bởi Giáo hội luôn đặt việc bảo vệ môi trường sinh thái song hành với bảo vệ con người, đặc biệt là người nghèo, bởi họ là tầng lớp chịu tổn thương nhiều nhất do thảm họa môi trường và biến đổi khí hậu. Mục tiêu mà Giáo hội Công giáo theo đuổi là một nền '*sinh thái nhân văn*'.

Quan điểm lập trường của Giáo hội Công giáo với môi trường, sinh thái đã trải qua một quá trình với nhiều chuyển đổi. Mối quan tâm đến môi trường dẫn Giáo hội Công giáo tới việc xem xét lại *chủ thuyết coi loài người là trung tâm của vũ trụ* (Anthropocentrisme)<sup>8</sup>, phục hồi quan điểm *Thiên Chúa là trung tâm* (Théocentrisme)<sup>9</sup>, chấp nhận một phần sự chuyển hướng tới một *mô hình sinh thái là trung tâm* (paradigme écocentriste)<sup>10</sup> và cuối cùng là hướng tới nền *sinh thái toàn diện* (écologie intégrale)<sup>11</sup>.

Bài viết này có sự kế thừa một bài viết đã công bố của tác giả về cùng chủ đề, nhằm trả lời câu hỏi nghiên cứu như: Những chuyển đổi về mặt Thần học của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ đã tác động như thế nào đến Giáo hội Công giáo tại Việt Nam; Vai trò của các nhà lãnh đạo giáo hội, mục tiêu và hành động của Giáo hội Công giáo Việt Nam trong lĩnh vực bảo vệ môi trường, sinh thái, chống biến đổi khí hậu.

### **1. Giáo hội Công giáo Việt Nam đánh giá nguyên nhân và thực trạng ô nhiễm môi trường, tàn phá môi sinh tại Việt Nam**

*Thư mục tử về Bảo vệ môi trường* năm 2009 của Hồng y Phạm Minh Mẫn, Tổng Giám mục Giáo phận Sài Gòn, đã dành mục 2 và 3 để đánh giá tình hình ô nhiễm môi trường tại Việt Nam. Thư đề cập

đến sự kiện sông Thị Vải bị ô nhiễm nặng do hoạt động sản xuất của công ty Vedan và mối quan ngại về việc khai thác bôxít tại Tây Nguyên. Qua những chuyến viếng thăm mục vụ tại các giáo xứ, Hồng y đã nhận thấy tình trạng ô nhiễm môi trường tác hại đến sức khoẻ của cộng đồng, huỷ diệt môi sinh, gây hậu quả nghiêm trọng.

Hội đồng Giám mục Việt Nam trong *Thư mục vụ 2015* đã dành mục thứ 5 cho chủ đề *Chăm sóc môi trường sống*. Thư mục vụ cũng xác nhận cuộc khủng hoảng môi trường sinh thái trên toàn cầu, trong đó có Việt Nam. “*Thế giới ngày nay đang trải qua cuộc khủng hoảng trầm trọng về môi sinh: trái đất nóng lên, ô nhiễm gia tăng, nguồn nước sạch bị đe dọa, thảm họa thiên nhiên ngày càng nhiều... Việt Nam cũng là một trong những nước chịu ảnh hưởng nặng nề của tình trạng biến đổi khí hậu; ô nhiễm bụi ở mức độ trầm trọng, nhất là tại các thành phố lớn*” (Hội đồng Giám mục Việt Nam, 2015).

*Giáo hội Công giáo Việt Nam xác nhận con người là chủ thể gây ra ô nhiễm môi trường và dẫn tới sự biến đổi của khí hậu*. Trong *Giáo dân hợp tuyển*<sup>12</sup> số 16, phần *Lời ngỏ* đã tuyên bố “*Có hai yếu tố làm hại môi trường sinh thái, đều do con người tạo ra. Một là tình trạng ô nhiễm không khí, nước và đất. Hai là tình trạng biến đổi khí hậu do thiên nhiên bị con người tàn phá một cách vô tội vạ vì lợi nhuận*” (Nguyễn Văn Nội, 2015: 4). Ngoài ra, số chuyên đề này cũng dành một phần để đánh giá nguyên nhân, thực trạng ô nhiễm môi trường tại Việt Nam. Ô nhiễm môi trường được nhận thấy với ba loại chính, đó là ô nhiễm đất, nước, không khí và đối tượng gây ô nhiễm chủ yếu là hoạt động sản xuất của các khu công nghiệp, các làng nghề và sinh hoạt tại các đô thị lớn. Tỷ lệ các khu công nghiệp có hệ thống xử lý nước thải tập trung rất thấp, có nơi chỉ đạt 15-20%. Một số khu công nghiệp có xây dựng hệ thống xử lý nước thải tập trung nhưng hầu như không vận hành để giảm chi phí. Bình quân mỗi ngày, các khu, cụm, điểm công nghiệp thải ra khoảng 30.000 tấn chất thải rắn, lỏng, khí và chất thải độc hại khác. Kết quả là môi trường sinh thái ở một số địa phương bị ô nhiễm nghiêm trọng. Cộng đồng dân cư, nhất là các cộng đồng dân cư lân cận với các khu công nghiệp, đang phải đối mặt với thảm họa về môi trường (Nguyễn Văn Nội, 2015: 7-8).

*Thư chung năm 2016* cho thấy những quan tâm lo lắng của Giáo hội Công giáo Việt Nam trước những thảm họa môi trường và hậu quả của sự biến đổi khí hậu đối với nhân dân trên khắp đất nước. Thư chung đã nhắc tới “*tình trạng ngập mặn ở đồng bằng sông Cửu Long, hạn hán tại các tỉnh Tây Nguyên, thảm họa môi trường biển tại miền Trung!... mối đe dọa hằng ngày từ các thực phẩm bẩn và độc hại, có thể ngay trong các quầy hàng và trên bàn ăn của mỗi gia đình!... Chúng tôi nghĩ đến những đau khổ mà đồng bào bốn tỉnh miền Trung đang phải gánh chịu vì thảm họa môi trường biển. Ước mong nhà cầm quyền lắng nghe những nguyện vọng chính đáng của người dân cũng như những góp ý chân thành của các nhân sĩ, trí thức, để thực sự xây dựng một xã hội công bằng, dân chủ và văn minh mà mọi người mong ước*” (Hội đồng Giám mục Việt Nam, 2016).

Thư chung cũng xác nhận nguyên nhân của tình trạng môi sinh hiện nay là do con người, con người cần nhận thấy trách nhiệm và hành động để cải thiện tình trạng đó. “*Mỗi hành động của chúng ta, dù nhỏ bé, đều góp phần tích cực hoặc tiêu cực, lành mạnh hoá hoặc huỷ hoại môi trường sống. Khi nói đến tình trạng biến đổi khí hậu qua việc sử dụng tài nguyên thiên nhiên một cách thiếu trách nhiệm, các giám mục Á châu nhắc nhở người Công giáo những việc rất nhỏ như tiết kiệm nước, dùng loại đèn ít tiêu hao năng lượng, tắt điện khi không sử dụng, không đốt hoặc xả rác, không xử lý chất thải bừa bãi, không sử dụng hoá chất độc hại trong canh tác và sản xuất*” (Hội đồng Giám mục Việt Nam, 2015). Thư chung thể hiện sự thấm đượm tinh thần *Thông điệp Laudato Si* của Giáo hoàng Francis. Giáo hội hướng người Công giáo Việt Nam tới lối sống giảm thiểu sự tiêu dùng, thân thiện với môi trường.

## **2. Quan điểm của Giáo hội Công giáo Việt Nam về môi trường, sinh thái**

*Thư mục tử về Bảo vệ môi trường* năm 2009 của Hồng y Phạm Minh Mẫn thể hiện lập trường của Giáo hội Công giáo Việt Nam về môi trường, sinh thái. Thư chung đã đề xuất bốn nguyên tắc về thái độ ứng xử với môi trường thiên nhiên, có thể tóm lược như sau: “*1/ Môi trường thiên nhiên là quà tặng của Đấng Tạo hóa và là tài*

*nguyên dành cho hết mọi người; Vì môi trường là tài nguyên dành cho mọi người: 2/ nên không thể nhân danh phát triển kinh tế và tích lũy lợi nhuận cho một thiểu số mà huỷ hoại môi trường của đại đa số, nhất là của người nghèo, không có phương tiện tự vệ; 3/ nên trong phát triển kinh tế, phải quan tâm đến sự toàn vẹn và chu kỳ tuần hoàn của thiên nhiên. Các tài nguyên thiên nhiên không phải là nguồn nguyên liệu vô hạn, thậm chí có một số tài nguyên không thể tái tạo được; 4/ nên trong tiến trình phát triển kinh tế, cần phải quan tâm đến quyền lợi của người dân bản địa. Do đó, những dự án phát triển kinh tế cần phải quan tâm đến quyền lợi của dân bản địa. Nếu không, sẽ có thể tạo ra xáo trộn, bất ổn, xung đột trong xã hội” (Phạm Minh Mẫn, 2009).*

Bốn nguyên tắc mà Hồng y đưa ra đã thể hiện quan điểm tích hợp các mối quan hệ của con người với thiên nhiên. Thư chung phản ánh sự ảnh hưởng sâu sắc từ quan điểm chia sẻ công bằng các nguồn tài nguyên thiên nhiên của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ trong *Hiến chế mục vụ Gaudium et Spes/ Hạnh phúc và Hy vọng* (1965) và sự tích hợp sinh thái học với thần học (ecotheology)<sup>13</sup> của Giáo hoàng John Paul II. Thư chung cũng cho thấy sự chuyển đổi của Giáo hội Công giáo Việt Nam hướng tới một nền *sinh thái nhân văn*, đặc biệt là *công bằng sinh thái*. Giáo hội đã quan tâm tới bảo vệ người nghèo và các tộc người bản địa, những người chịu nhiều hậu quả do ô nhiễm môi trường, khai thác tài nguyên thiên nhiên vô độ.

Đặc biệt, Hồng y kêu gọi trách nhiệm đạo đức của các tín đồ Công giáo trong việc bảo vệ môi trường sinh thái, gắn trách nhiệm đó với sự tôn trọng công trình sáng tạo mà Thiên Chúa đã tạo dựng và ban tặng cho con người. “*Bổn phận người Kitô hữu còn là tôn trọng, gìn giữ và bảo vệ môi trường;... gìn giữ, bảo vệ, chăm sóc môi trường thiên nhiên không chỉ là một trách nhiệm xã hội, mà còn là đòi hỏi của niềm tin, là một nghĩa vụ cao cả, vì lẽ ta được cộng tác với Thiên Chúa trong công trình tạo dựng*” (Phạm Minh Mẫn, 2009).

Hơn nữa, Giáo hội cho thấy tư tưởng sinh thái chính trị thông qua việc đưa những mục tiêu và giá trị của hệ sinh thái vào trong các chương trình nghị sự của chính phủ. Hồng y đã khuyến khích các Kitô

hữu gắn sự nghiệp bảo vệ môi trường, sinh thái với việc xây dựng xã hội công lý và hòa bình. *“Trước hết, bổn phận của người Kitô hữu là cầu nguyện cho nhà cầm quyền cũng như giới hữu trách được khôn ngoan sáng suốt trong việc đưa ra những quyết định có ảnh hưởng đến phúc lợi của người dân và rủi ro của môi trường thiên nhiên... Là người Công giáo, chúng ta ý thức rằng, việc xây dựng một xã hội dân chủ, công bằng, văn minh là trách nhiệm gắn liền với niềm tin Kitô giáo của mình. Vì thế, thông qua các cơ quan dân cử và các phương tiện truyền thông, anh chị em hãy chân thành và thẳng thắn góp ý với giới hữu trách biết yêu dân yêu nước, biết lấy dân làm gốc, đặc biệt trong những vấn đề có tầm quan trọng đối với vận mệnh của đất nước và phúc lợi của nhân dân”* (Phạm Minh Mẫn, 2009).

*Thư mục vụ 2015* đã đề cập tới *Thông điệp Laudato si'*: *Chăm sóc cho ngôi nhà chung của chúng ta* (On Care for Our Common Home), ngày 24 tháng 5 năm 2015 của Giáo hoàng Francis *“kêu gọi mọi người trên thế giới hãy chăm sóc trái đất này là ngôi nhà chung mà Thiên Chúa là Cha và là Đấng Tạo hóa đã ban cho nhân loại. Ngài cũng quyết định thiết lập ngày 1-9 hằng năm là ngày thế giới cầu nguyện cho việc chăm sóc công trình tạo dựng”* (Hội đồng Giám mục Việt Nam, 2015). Giáo hội Công giáo Việt Nam hưởng ứng tích cực lời kêu gọi của Giáo hoàng Francis về sự thay đổi nhận thức và lối sống vì tương quan với môi trường thiên nhiên. *“Ý thức đó thúc đẩy chúng ta thay đổi cách sống, biết tôn trọng thiên nhiên, chăm sóc môi trường sống, bắt đầu từ những việc nhỏ bé trong cuộc sống hằng ngày như tiết kiệm nước và năng lượng, giữ vệ sinh chung trong khu xóm... Ước gì các giáo xứ trở thành những mẫu gương điển hình trong việc giữ gìn và bảo vệ môi sinh”* (Hội đồng Giám mục Việt Nam, 2015).

Đặc biệt, cuốn sách *“Laudato Si' - Thông điệp về việc chăm sóc ngôi nhà chung của chúng ta”* của Giáo hoàng Francis đã được Ủy ban Bác ái xã hội - Caritas Việt Nam dịch ra tiếng Việt và phổ biến đến người Công giáo Việt Nam. Ngoài ra, Giáo hội Công giáo Việt Nam đã dành một số chuyên đề để truyền tải *Giáo huấn xã hội của Giáo hội* về bảo vệ môi sinh. *Giáo dân hợp tuyển* số 16, năm 2015 với chủ đề *“Laudato Si' Môi trường sinh thái”* đã thảo luận về *Thông*

điệp *Laudato Si* dưới nhiều chiều kích. *Giáo dân hợp tuyển* số 16 đã đăng một bài viết khá quan trọng của linh mục James Martin<sup>14</sup> giới thiệu những nét đặc trưng của Thông điệp. Linh mục đã tóm tắt văn kiện này trong bài viết *Mười điểm “rút ra” từ Laudato Si/ Top Ten Takeaways from ‘Laudato Si’* đăng trên tạp chí *America* (18/6/2015). Mười điểm cốt lõi mà James Martin tổng kết đó là: 1/ Tóm lược có hệ thống về cuộc khủng hoảng môi trường theo quan điểm tôn giáo; 2/ Nhấn mạnh đến người nghèo là thành phần bị ảnh hưởng nặng nề bởi biến đổi khí hậu; 3/ Đề nghị một sự tăng trưởng mang tính “điều độ” và mời gọi mọi người biết sống hạnh phúc với “điều ít ỏi”; 4/ Giáo huấn xã hội Công giáo phải bao gồm cả giáo huấn về môi trường; 5/ Theo sách Sáng thế, con người được kêu gọi “cày bừa và gìn giữ” trái đất, nhưng chúng ta đã “cày bừa” quá nhiều và không “gìn giữ” cho đủ; 6/ Nói kết con người với thiên nhiên; 7/ Nghiên cứu khoa học về môi trường cần phải được đề cao và áp dụng; 8) Thối dừng dừng và ích kỷ lan rộng làm cho vấn đề môi trường thêm trầm trọng; 9/ Cần thiết phải có sự đối thoại và đoàn kết trên quy mô toàn cầu về vấn đề bảo vệ môi trường; 10/ Phải thay đổi tâm hồn: Hãy có cái nhìn mới về sự vật; hãy thức tỉnh tâm hồn mình và hướng tới một “hoán cải về sinh thái”; hãy lắng nghe “tiếng kêu cứu của trái đất và tiếng khóc than của người nghèo. (Nguyễn Văn Nội, 2015: 11-12)

Hội thảo “Người Công giáo với vấn đề bảo vệ môi trường” đã được Ban Bác ái xã hội– Caritas tổ chức tại Trung tâm Mục vụ Tổng Giáo phận Thành phố Hồ Chí Minh ngày 28 tháng 11 năm 2015. Hội thảo một lần nữa đặt ra vấn đề cần suy ngẫm về Thông điệp *Laudato Si* và thiết lập chương trình hành động. Linh mục Lê Quốc Thắng, chính xứ Phú Trung, Trưởng ban Công lý và Hòa bình, đã có bài thuyết trình mở đầu giúp tìm hiểu về Thông điệp *Laudato Si*. Quan điểm bảo vệ môi trường theo Giáo hội Công giáo được linh mục diễn giải: “Thiên Chúa sáng tạo vũ trụ, giao cho con người canh tác và có trách nhiệm gìn giữ, bảo vệ và phát triển. Vũ trụ thụ tạo và con người là bình đẳng với nhau. Loài người có mối tương quan với Thiên Chúa, tương quan với nhau và tương quan với vũ trụ tự nhiên. Sống tốt 3 mối tương quan này để bảo vệ sự sống” (Hoàng Tuấn, 2015). Diễn giải của linh mục đã cho thấy giáo hội Công giáo tại Việt Nam đã

thấm nhuần tinh thần của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ lấy *mô hình sinh thái là trung tâm* và mục tiêu là hướng tới bảo vệ *sự toàn vẹn của các tạo vật*.

*Thông điệp Laudato Si* là kim chỉ nam cho hành động của người Công giáo trên toàn cầu. Đáp lại lời kêu gọi trong Thông điệp, thế hệ Laudato Si đã hình thành và đang hoạt động một cách tích cực, toàn diện vì sự nghiệp bảo vệ môi trường, sinh thái và chống biến đổi khí hậu. Phong trào Khí hậu Công giáo toàn cầu (Global Catholic Climate Movement-GCCM) được thành lập năm 2015 bởi một nhóm gồm 17 tổ chức Công giáo và 12 đại diện của các tổ chức học thuật và xã hội dân sự từ khắp các châu lục. Phong trào đã được đổi tên thành Phong trào Laudato Si (Laudato Si Movement- LSM) ngày 29 tháng 7 năm 2021. Mục đích của việc đổi tên để phản ánh hoạt động toàn diện hơn của phong trào, chăm sóc ngôi nhà chung hướng tới một nền sinh thái học toàn diện và chuyển đổi sinh thái. Tại Việt Nam, trong những năm qua, các tổ chức và phong trào Công giáo vì môi trường đã triển khai nhiều hoạt động trong đó có hội thảo, tập huấn nhằm nâng cao nhận thức về bảo vệ môi trường, bên cạnh đó còn thực hiện lối sống giản tiện, giảm tiêu dùng, sản xuất và kinh doanh các sản phẩm thân thiện tới môi trường để hướng tới phát triển bền vững.

### **3. Các tổ chức và phong trào Công giáo tại Việt Nam thực hành bảo vệ môi trường, sinh thái và ứng phó với biến đổi khí hậu**

*Caritas Việt Nam*<sup>15</sup>, một tổ chức bác ái, từ thiện do Ủy ban Bác ái xã hội, trực thuộc Hội đồng Giám mục Việt Nam điều hành và là thành viên của Caritas quốc tế, là một trong những tổ chức tham gia tích cực nhất vào phong trào bảo vệ môi trường, sinh thái, chống biến đổi khí hậu. Những nguyên tắc hoạt động căn bản của Caritas Việt Nam là *đạo đức Kitô giáo và các giáo huấn xã hội của Công giáo; cứu trợ những người nghèo khổ, tật bệnh hay gặp hoàn cảnh khó khăn, không phân biệt tôn giáo, quốc gia, chủng tộc, chính trị*. Song hành với phong trào bảo vệ môi sinh là bảo vệ người nghèo trước thảm họa môi trường, thiên tai do biến đổi khí hậu, bởi thảm họa môi trường và thiên tai đã tác động nghiêm trọng đến an sinh của tất cả mọi người, đặc biệt là người nghèo.

Trong những năm qua, Caritas Việt Nam đã có nhiều hoạt động tích cực trên lĩnh vực bảo vệ môi trường. Caritas Việt Nam là một trong những tổ chức hưởng ứng tích cực nhất thông điệp *Laudato Si'* của giáo hoàng Francis. Tổ chức này đã xác nhận “Biến đổi khí hậu và bảo vệ môi trường là một vấn đề không phải của riêng ai mà là của mỗi người, của chính chúng ta, những hội viên Caritas. Vì đối tượng chịu ảnh hưởng trực tiếp của biến đổi khí hậu là những người nghèo, mà người nghèo cũng là đối tượng mà Caritas luôn phục vụ và hướng tới”<sup>16</sup>.

Nhiều khóa tập huấn về “*Nâng cao nhận thức bảo vệ môi trường và biến đổi khí hậu qua thông điệp Laudato Si'*” đã được thực hiện. Các bài học trong khóa tập huấn được nối kết với tinh thần của thông điệp *Laudato Si'*, qua đó các tham dự viên có thêm được niềm xác tín khi dẫn thân trong việc bảo vệ môi trường.

Một khóa tập huấn dành cho Caritas 10 giáo phận thuộc giáo tỉnh Hà Nội tại Tòa Giám mục Hải Phòng ngày 6 tháng 6 năm 2017. Khóa tập huấn nhằm cung cấp kiến thức về biến đổi khí hậu, ý thức bảo vệ môi trường. Tạo sự liên kết giữa các nhóm với nhau và với văn phòng Caritas Việt Nam. Đặc biệt, ngoài truyền giảng lý thuyết và thực hành trên lớp, chia sẻ những kinh nghiệm về hoạt động bảo vệ môi trường tại các giáo phận, Khóa tập huấn còn tổ chức cho tham dự viên đi tham quan thực tế một số khu vực tại Hải Phòng đang bị ảnh hưởng nghiêm trọng của biến đổi khí hậu (Caritas Việt Nam, 2017).

Ngoài ra, Caritas Việt Nam đã tổ chức khóa tập huấn cho các ban bảo vệ môi trường thuộc Caritas 4 giáo phận: Phan Thiết, Đà Lạt, Sài Gòn, Vĩnh Long, tại Nhà tĩnh tâm Damianô, Quận 9, Thành phố Hồ Chí Minh, từ ngày 30 tháng 7 đến ngày 2 tháng 8 năm 2019. Các tham dự viên được học hỏi những kiến thức về biến đổi khí hậu cũng như những ảnh hưởng trực tiếp lên môi trường và đời sống con người, những tác hại của chất thải nhựa và của rác thải. Đan xen với những bài học kiến thức là những bài thực hành, những buổi thảo luận theo nhóm hay theo giáo phận giúp các tham dự viên thêm nhiều kinh nghiệm hữu ích (Caritas Việt Nam, 2019).

Caritas Hải Phòng cũng được biết đến là một tổ chức tích cực với các hoạt động bảo vệ môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu. Các hoạt động thuộc dự án “Tăng cường khả năng ứng phó với biến đổi khí hậu trong cộng đồng tôn giáo năm 2018-2019” mà Caritas Hải Phòng đã ký kết với Trung tâm Hàm Long (ngày 20/6/2019) như hội thảo “Quản lý rủi ro thiên tai và bảo vệ môi trường” tại giáo xứ Đông Xuyên, ngày 27/06/2019, hay hội thảo “Chia sẻ các hoạt động dự án ứng phó với biến đổi khí hậu với các tổ chức tín ngưỡng và các cơ quan ban ngành liên quan” tại Giáo xứ Đồng Giá, ngày 30/7/2019.

Không chỉ dừng lại ở những hoạt động mang tính ‘lý thuyết’ như truyền thông, tập huấn, Caritas Hải Phòng phối hợp với các giáo xứ triển khai các chương trình trồng cây xanh, trao tặng những thùng rác thân thiện, thu gom rác thải, xây dựng bãi tập kết rác thải tại giáo xứ (Caritas Hải Phòng, 2019a). Caritas Hải Phòng đã thành lập và tập huấn chuyên sâu cho các đội ứng cứu khẩn cấp, đào tạo giảng viên nguồn dạy bơi cho trẻ em, triển khai các chương trình truyền thông và ra quân bảo vệ môi trường tại các giáo xứ, tạo mạng lưới liên kết với các tôn giáo và các tổ chức thông qua các buổi hội thảo và chia sẻ kinh nghiệm... Áp dụng các mô hình xây dựng nhà tránh trú thiên tai, tiết kiệm điện năng bằng bình năng lượng mặt trời (Caritas Hải Phòng, 2019b).

Ban Môi trường của Caritas Giáo phận Đà Lạt tổ chức chương trình tập huấn bảo vệ môi trường tại nhà nguyện Marco 2, giáo xứ Madagui, ngày 27 tháng 3 năm 2021. Mục tiêu của khóa tập huấn để người dân biết được hiện trạng môi trường của địa phương và đưa ra giải pháp bảo vệ môi trường. Các giải pháp đã được nêu lên như trồng cây xanh, tiết kiệm nước, nhặt rác, đi xe đạp để giảm khí thải, giảm chi tiêu, mang giỏ đi chợ. Giáo họ Marco Madagui cũng được mời gọi tham gia sâu hơn vào chương trình “Người giáo dân sống Laudato Sí” trong 2 năm tiếp theo qua các diễn đàn trao đổi học hỏi của mạng lưới Caritas giáo xứ (Caritas Đà Lạt, 2021a).

Caritas Giáo phận Đà Lạt hướng đến xây dựng các mô hình nông nghiệp sinh thái bền vững trong sự cân bằng hài hòa giữa đa dạng cây trồng, vật nuôi, ao cá; các thực phẩm cung cấp cho gia đình và một

phân để thương mại. Những nỗ lực của người dân trong tiến trình hướng về nông nghiệp sinh thái cũng được ghi nhận với các hoạt động tăng cường ủ phân chuồng, giảm phân bón hóa học và thuốc trừ sâu cho lúa, ngưng thuốc diệt cỏ trong vườn cà phê, nuôi dưỡng lớp thảm cỏ che phủ đất (Caritas Đà Lạt, 2021b).

**Ủy ban Công lý và Hòa bình** là tổ chức thuộc Hội đồng Giám mục Việt Nam, được thành lập vào tháng 10 năm 2010 tại Thành phố Hồ Chí Minh, nhằm cổ vũ công lý và hòa bình tại Việt Nam theo đường hướng chung của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ. Ủy ban có nhiều mục tiêu hoạt động khác nhau, trong đó có nghiên cứu, phân tích những vấn đề liên quan đến môi sinh và việc sử dụng có trách nhiệm tài nguyên thiên nhiên.

Trước những thảm họa môi trường đã xảy ra trên đất nước, tư tưởng về sinh thái chính trị<sup>17</sup> ngày càng gia tăng ảnh hưởng. Người Công giáo Việt Nam đã đưa những mục tiêu bảo vệ môi trường và hệ sinh thái vào trong các chương trình nghị sự. Sự nghiệp bảo vệ môi trường được thể hiện qua các đấu tranh pháp lý với xả thải dẫn tới thảm họa môi trường biển của công ty thép Hưng Nghiệp Formosa - Đài Loan tại Hà Tĩnh năm 2016<sup>18</sup>.

Ngày 20 tháng 4 năm 2016, giám mục Nguyễn Thái Hợp<sup>19</sup> được thông báo về thảm họa, ngài đã đến thị sát và đã được các linh mục ở đó xác nhận sự việc. Vào ngày 27 tháng 4, lá thư đầu tiên được công bố, thay mặt cho Ủy ban Công lý và Hòa bình của Giáo phận Vinh, yêu cầu thành lập một ủy ban gồm các chuyên gia quốc tế và tạm thời đóng cửa các nhà máy luyện thép, cũng như cấm bán hải sản độc hại. Nhận lời mời của Giáo phận Vinh, một Ủy ban Quốc hội từ Đài Loan đã cử đại biểu đến Kỳ Anh và gặp gỡ các linh mục ở đó vào tháng 8 (Yves Kerihuel, 2017).

Hơn nữa, để cộng đồng quốc tế có nhận thức chính xác về thảm họa môi trường tại các tỉnh miền Trung, Ban Hỗ trợ nạn nhân môi trường biển Giáo phận Vinh do giám mục Nguyễn Thái Hợp dẫn đầu đã có chuyến đi tới châu Âu để chuyển đến một số cơ quan của Liên hiệp quốc, Liên hiệp châu Âu, cũng như một số chính phủ và tổ chức xã hội dân sự “thỉnh nguyện thư” về thảm họa Formosa. Đặc biệt, nhân danh

các nạn nhân của thảm họa môi trường, giám mục Nguyễn Thái Hợp đã thực hiện chuyến công du tới Đài Loan, đệ trình thỉnh nguyện thư lên bà Tổng thống Thái Văn Anh, đồng thời cũng tổ chức buổi họp báo tại Quốc hội. Giám mục đã có những buổi làm việc với các luật sư, thăm các ngôi làng và người dân cũng là nạn nhân của thảm họa môi trường do Công ty Formosa tại Liujin, Đài Loan. Chuyến thăm nhằm chia sẻ, học hỏi kinh nghiệm pháp lý, nối kết hợp tác.

**Ủy ban Đoàn kết Công giáo kết hợp với Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam** đã phát động phong trào các tôn giáo bảo vệ môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu từ năm 2018. Các linh mục ủng hộ bằng lời kêu gọi giáo dân tham gia phong trào thông qua các buổi thuyết giảng trong thánh lễ. Phong trào này đã tạo nên mô hình “*Xóm đạo bảo vệ môi trường, ứng phó với biến đổi khí hậu*”. Hầu hết các giáo xứ trên cả nước đã tham gia tích cực vào phong trào này. Các giáo dân đã tham gia bảo vệ môi trường với nhiều hình thức như giữ gìn vệ sinh môi trường bằng cách bỏ rác đúng nơi quy định, thu dọn rác thải tại hộ gia đình, trồng thêm cây xanh.

Kết quả được thể hiện qua những ví dụ điển hình như giáo dân tại Giáo họ Đình Quán (quận Bắc Từ Liêm, Hà Nội), Giáo họ Bến Cốc (huyện Sóc Sơn, Hà Nội), Giáo họ Đồng Trì (huyện Thanh Trì, Hà Nội) trồng nhiều cây xanh để tạo cảnh quan và bảo vệ môi trường. Giáo họ Sơn Đông (thị xã Sơn Tây, Hà Nội) đã xử lý các “điểm đen” gây ô nhiễm môi trường. Tổ đoàn kết Giáo xứ Thái Hà (quận Đống Đa, Hà Nội) nhận trách nhiệm chăm sóc Vườn hoa Trần Quang Diệu<sup>20</sup>.

Linh mục Nguyễn Ngọc Lâm, Chính xứ Phú Lý, cho biết giáo xứ luôn tích cực vận động giáo dân giữ gìn vệ sinh môi trường. Trong các bài giảng tại thánh đường, linh mục đã dành nhiều thời gian hơn nhấn mạnh về ý nghĩa của việc bảo vệ môi trường sống xung quanh; tăng cường triển khai các nội dung liên quan đến môi trường từ văn thư của Tòa Giám mục Xuân Lộc và từ các cấp chính quyền. Linh mục Hà Văn Chương, Chính xứ Duyên Lãng (giáo phận Xuân Lộc, Đồng Nai), thường xuyên chia sẻ về tầm quan trọng của việc giữ gìn môi trường chung trong giáo xứ, khích lệ bà con giáo dân mỗi người, mỗi nhà luôn ý thức bảo vệ môi trường sống hằng ngày. Hàng năm, giáo xứ

Duyên Lãng dành một ngày với chủ đề *Giáo xứ Duyên Lãng hành động vì môi trường xanh, sạch, đẹp*, cùng nhau tỏa ra các con đường trên địa bàn để dọn rác và phát cỏ, cắt tỉa các cành cây<sup>21</sup>.

Ngoài ra, các linh mục đã tích cực vận động đồng bào Công giáo tổ chức cuộc sống, sinh hoạt, sản xuất, kinh doanh thân thiện môi trường như: tiết kiệm nhiên liệu, tiết kiệm điện, nước, hạn chế sử dụng các nguồn năng lượng không tái tạo và ứng dụng các công nghệ sạch, công nghệ thân thiện môi trường; nghiên cứu, học tập, ứng dụng khoa học kỹ thuật vào sản xuất nông nghiệp, như trồng các loại hoa cao cấp, trái cây sạch, rau sạch; sản xuất các giống cây truyền thống an toàn, thân thiện với môi trường sinh thái<sup>22</sup>.

**Phong trào “Ngày Thế giới cầu nguyện cho việc chăm sóc thiên nhiên”<sup>23</sup>:** Ngày thế giới cầu nguyện cho việc chăm sóc công trình tạo dựng được Giáo hoàng Francis ấn định cử hành vào 01 tháng 9 hằng năm. Giáo hoàng mong muốn tất cả các Kitô hữu phải cộng tác với nhau để hướng tới mục tiêu chung “quản lý thiên nhiên mà Chúa đã tạo dựng, để tỏ lòng biết ơn về những món quà Chúa đã ban tặng, cầu nguyện cho việc bảo vệ môi trường và xin ơn tha thứ vì tội đã huỷ hoại môi trường”. Tất cả các giáo xứ tại Việt Nam đã tổ chức “Ngày cầu nguyện vì môi trường” lần đầu tiên vào ngày 1/9/2016. Đây là dịp để người Công giáo suy ngẫm một cách nghiêm túc về những tác động xấu của con người tới môi trường và lên kế hoạch hành động.

Năm 2018, Ban Công lý và Hòa bình Giáo phận Vinh mời gọi các giáo xứ, chuẩn giáo xứ, các cộng đoàn dòng tu hiệp dâng thánh lễ, châu Thánh thể để cầu nguyện cho việc chăm sóc thiên nhiên. Mặt khác, cần dành thời gian thu gom rác thải, làm sạch môi trường trong giáo xứ, giáo họ, khu phố và thôn xóm. Đặc biệt, mỗi người được kêu gọi cần thay đổi từ trong tư duy, giáo dục thanh thiếu niên ý thức việc bảo vệ chăm sóc thiên nhiên (Ban Công lý và Hòa bình, Giáo phận Vinh, 2018). Một nghiên cứu Xã hội học của Nguyễn Thị Thịnh cho biết: Trong buổi cầu nguyện, mọi người ăn năn về sự lãng phí, sử dụng tài nguyên thiên nhiên quá mức, xả các chất thải độc hại, xả nước thải, hút thuốc lá, gây thiệt mạng các sinh vật, cây cối, thậm chí ảnh hưởng tới cả con người (Nguyễn Thị Thịnh, 2018: 145).

Như vậy, trong những năm vừa qua, người Công giáo Việt Nam đã hưởng ứng Thông điệp của Giáo hoàng và liên kết với các tổ chức môi trường của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ thực hiện chiến lược ba “R”, đó là *Reduce* (giảm thiểu tiêu thụ), *Reuse* (tái sử dụng) và *Recycle* (tái chế) (Trần Như Ý Lan, 2020). Người Công giáo Việt Nam đã thực hiện chăm sóc các thụ tạo mà Thiên Chúa ban tặng qua các hành động cụ thể như: Hạn chế sử dụng các vật liệu bao bì, chai nhựa; Trồng thêm cây xanh; Tiết kiệm thức ăn, nước, năng lượng, gỗ; Sử dụng phân bón thân thiện với môi trường; Chuyển đổi hướng tới sử dụng năng lượng tái tạo.

Trên tinh thần như vậy các mô hình hướng tới bảo vệ môi trường đã được hình thành và đã nhiều đóng góp như: *Mô hình nhóm ve chai*, *Mô hình giáo xứ không rác*, *Mô hình rau an toàn*, *Sản phẩm thân thiện với môi trường* (Nguyễn Thị Thịnh, 2018: 146-147). Các linh mục và các dòng tu đã thể hiện vai trò tích cực, năng động. Ví dụ, mô hình nhóm ve chai xuất phát từ ý tưởng của linh mục Nguyễn Văn Châu, giáo xứ Vũng Tàu. Mô hình đã dần mở rộng đến các giáo phận khác với khoảng 12 nhóm hoạt động trên cả nước (năm 2017), trong đó có Hà Nội, Huế, Nam Định, Đà Nẵng... Mô hình đã gắn kết những thanh niên Công giáo, hành động vì giá trị chung “vì tha nhân, tình liên đới và sống có trách nhiệm”. Sự chuyển đổi mạnh mẽ được ghi nhận từ năm 2015 để hưởng ứng thông điệp *Laudato Si* với các sản phẩm nông nghiệp sạch như Café Organic Biển Đức, Mật ong hoa café Bảo Lộc; sản phẩm thân thiện với môi trường như nước giặt của Dòng Mến Thánh giá Thủ Thiêm; nhang thơm thủ công của các nữ tu Dòng Chị em con Đức Mẹ Mân Côi (Chí Hòa), v.v...

### **Kết luận**

Giáo hội Công giáo Việt Nam đã phổ biến các văn kiện của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ như dịch sang tiếng Việt, diễn giải, đưa ra phương hướng hành động. Những thông điệp của Giáo hội Công giáo Hoàn vũ đã được truyền tải trên các phương tiện truyền thông, đặc biệt là các trang mạng. Các phương tiện truyền thông của Giáo hội đã giúp người Công giáo Việt Nam ý thức được sự khủng hoảng môi trường, biến đổi khí hậu. Cũng qua các phương tiện truyền thông đó,

Giáo hội đã kêu gọi trách nhiệm của các Kitô hữu với sự nghiệp môi trường, sinh thái. Các nhà lãnh đạo Giáo hội đã đóng vai trò rất tích cực trong việc dẫn dắt các tổ chức và phong trào vì môi trường. Đặc biệt, các dòng tu đã hiện thực hóa ý tưởng của các nhà lãnh đạo Giáo hội qua các chương trình hành động cụ thể.

Thông qua các tổ chức và phong trào, Giáo hội Công giáo Việt Nam đã tạo nên sự gắn kết giữa các cá nhân trong một cộng đồng đức tin với sự chia sẻ niềm tin và giá trị chung, từ đó hình thành sự liên kết thúc đẩy các hành động vì môi trường và đã đạt được những kết quả khả quan. Hiệu ứng tích cực này không chỉ truyền tới giáo dân mà là toàn xã hội, đặc biệt là các cấp chính quyền, các tổ chức thuộc chính phủ và phi chính phủ quốc tế.

Việt Nam là đất nước đang phát triển. Trong quá trình phát triển kinh tế, Việt Nam phải đối mặt với nhiều vấn đề môi trường. Do vậy, Giáo hội Công giáo Việt Nam ưu tiên bảo vệ người nghèo, những nạn nhân của biến đổi khí hậu, thảm họa môi trường. Giáo hội gắn sự nghiệp bảo vệ môi trường, sinh thái với chính sách công bằng sinh thái. Sự tương đồng giữa Giáo hội Công giáo tại Việt Nam và Giáo hội Công giáo tại khu vực Mỹ Latinh bởi sự liên kết giữa thần học và chủ nghĩa môi trường. Bên cạnh việc bảo vệ người nghèo, những người dễ bị tổn thương bởi ô nhiễm môi trường, biến đổi khí hậu nói chung, Giáo hội Công giáo Việt Nam cũng quan tâm bảo vệ các tộc người thiểu số, những người chịu hậu quả nghiêm trọng của sự tàn phá các hệ sinh thái truyền thống.

Như vậy, Giáo hội Công giáo Việt Nam với sự nghiệp môi trường sinh thái luôn thể hiện dưới hai chiều kích. Chiều kích thứ nhất mang tính thần học, đó là việc coi bảo vệ thiên nhiên là bảo vệ món quà của Thiên Chúa đã trao cho nhân loại. Chiều kích thứ hai mang tính xã hội, đó là việc coi bảo vệ thiên nhiên, môi trường là bảo vệ nguồn tài nguyên của chính nhân loại. Chính vì vậy, sự nghiệp bảo vệ môi trường, sinh thái, chống biến đổi khí hậu của người Công giáo song hành với bảo vệ sự công bằng trong chia sẻ nguồn tài nguyên thiên nhiên, lợi ích của đa số, bảo vệ người nghèo, người dễ bị tổn thương do thảm họa thiên nhiên, môi trường./.

**CHÚ THÍCH:**

1. Theo số liệu thống kê của Quỹ Nhi đồng Liên hiệp quốc (UNICEF) tại Việt Nam, trong bài viết “Trẻ em và biến đổi khí hậu” thì Việt Nam là quốc gia xếp thứ sáu trong số các quốc gia chịu ảnh hưởng nặng nề do biến đổi khí hậu trên toàn cầu. (<https://www.unicef.org/vietnam>), truy cập ngày 14/7/2021).
2. Bài viết “Giáo hội Công giáo với môi trường, sinh thái” đã giới thiệu sơ lược tình hình nghiên cứu về Kitô giáo với môi trường, sinh thái và biến đổi khí hậu (Hoàng Thị Bích Ngọc, 2020:16). Xem thêm bài viết “Tôn giáo trong việc giải quyết vấn đề môi trường sinh thái” (Nguyễn Thị Thịnh, 2018:136-143).
3. Caritas Hải Phòng (2019a), Hội thảo về Quản lý rủi ro thiên tai và bảo vệ môi trường. (<https://caritasvietnam.org>, truy cập ngày 9/7/2021).
4. Nhấn mạnh ý tưởng về sự ‘quản lý thiên nhiên’, sự diễn giải Phúc âm về sự ủy thác của Kinh thánh trao cho con người để coi sóc Trái đất.
5. Nhấn mạnh đến ‘tâm linh về sự sáng tạo’, được truyền cảm hứng từ quan niệm rằng con người phải tìm thấy vị trí của mình trong sự sáng tạo của phẩm thân luận (création panthéiste).
6. Đề cập đến mối quan tâm của các Kitô hữu liên quan đến đau khổ của con người, đặc biệt là những người dễ bị tổn thương nhất, bị đe dọa bởi sự bất công và thảm họa ngày càng tăng với sự ấm lên của khí hậu và khủng hoảng sinh thái. Ý tưởng này trùng hợp với công bằng sinh thái và phong trào của các nhà sinh thái học đấu tranh cho sự công bằng môi trường trên thế giới.
7. Công bằng sinh thái liên quan đến các vấn đề xã hội và môi trường trong thần học thực tiễn (missiology): khi Thiên Chúa hiệp thông (reconcile) với cộng đồng nhân loại. Thiên Chúa cũng hiệp thông với tất cả những gì thuộc về sự sáng tạo (Willis Jenkins, 2008: 62). Công bằng sinh thái tập trung vào sự toàn vẹn của các tạo vật; công bằng môi trường (environmental justice) dựa trên sự toàn vẹn sinh thái của nhân loại (Willis Jenkins, 2008: 64).
8. Anthropocentrisme: Hệ thống hoặc quan điểm đặt con người vào trung tâm của vũ trụ và cho rằng mọi thứ liên quan đến con người (theo từ điển La Rousse).
9. Théocentrisme: Khuynh hướng tư duy hoặc thái độ đặt Thiên Chúa và những người được trao uy quyền tôn giáo vào trung tâm của bất kỳ thể giới quan và cách giải thích lịch sử nào (theo từ điển La Rousse).
10. Ecocentrism là một thuật ngữ được sử dụng trong triết học chính trị sinh thái để biểu thị thiên nhiên là trung tâm, trái ngược với hệ thống các giá trị coi con người là trung tâm. ([en.wikipedia.org/wiki/ecocentrism](https://en.wikipedia.org/wiki/ecocentrism), truy cập ngày 22/5/2020).

- 11.Écologie intégrale là một khái niệm về sinh thái trong đó tích hợp các khía cạnh môi trường, kinh tế, xã hội (ba trụ cột của phát triển bền vững), cùng với văn hóa và các khía cạnh của cuộc sống hàng ngày. Xem thêm Chương 4, Thông điệp Laudato si' của Giáo hoàng Francis.
- 12.Xuất bản phẩm này ra số đầu tiên vào tháng 1 năm 2012, nhân kỷ niệm 50 năm Công đồng Vatican II (1962-2012). Mục đích hỗ trợ giáo dân cập nhật kiến thức và kinh nghiệm đời sống đức tin, bổ sung cho các bài giảng của các linh mục và cho các khóa huấn luyện của các Trung tâm, Nhà thờ. Ngoài ra, GDHT hướng tới liên kết các cá nhân và các nhóm giáo dân thành sức mạnh canh tân và thăng tiến của Giáo hội tại Việt Nam.
- 13.Thần học sinh thái là một hình thức thần học mang tính xây dựng tập trung vào các mối quan hệ qua lại giữa tôn giáo và tự nhiên, đặc biệt là dưới góc độ của các mối quan tâm về môi trường. Thần học sinh thái nói chung bắt đầu từ tiền đề rằng mối quan hệ tồn tại giữa thế giới quan tôn giáo của con người và sự suy thoái hoặc phục hồi và bảo tồn thiên nhiên. Thần học sinh thái khảo cứu sự tương tác giữa các giá trị sinh thái, chẳng hạn như tính bền vững và sự thống trị của con người đối với tự nhiên. Phong trào đã tạo ra nhiều dự án tôn giáo-môi trường trên khắp thế giới (<https://en.wikipedia.org/wiki/Ecotheology>, truy cập ngày 22/7/2021). Theo Phương Nam (2010) trong bài viết “Thần học sinh thái”: Các nhà thần học đã đề cập đến vấn đề sinh thái theo ba nhãn giới: Kitô học (Christology); Thần học Ba Ngôi (Trinitarian Theology) và Nhân chủng học Thần học (Theological Anthropology), (<http://daminhvn.net/suy-tu-nghien-cuu/than-hoc-sinh-thai-6657.html>). Truy cập ngày 22/7/2021).
- 14.James Martin, S.J., là linh mục Dòng Tên người Mỹ, nhà văn và nhà xã luận của tạp chí Dòng Tên Mỹ (the Jesuit magazine *America*). Năm 2017, Giáo hoàng Francis đã bổ nhiệm Martin làm cố vấn cho Ban Thư ký Truyền thông của Tòa Thánh.
- 15.Caritas Việt Nam được thành lập vào năm 1965 ở cấp trung ương. Trong thời gian từ 1965 đến 1976, Caritas Việt Nam đã hoạt động tích cực trên khắp các giáo phận ở miền Nam. Năm 1966, tổ chức này tiếp tục được thành lập ở cấp các giáo phận. Mỗi Caritas giáo phận đều có văn phòng và hoạt động theo chương trình chung của Caritas Việt Nam đề ra, ([https://vi.wikipedia.org/wiki/Caritas\\_Việt\\_Nam](https://vi.wikipedia.org/wiki/Caritas_Việt_Nam), truy cập ngày 13/7/2021).
- 16.Lời phát biểu của linh mục Vũ Ngọc Đồng– Giám đốc Caritas Việt Nam, Trưởng ban Tổ chức Khóa tập huấn “Nâng Cao nhận thức Bảo vệ môi trường và Biến đổi khí hậu qua thông điệp Laudato Si’”, (<https://caritassaigon.vn>, truy cập ngày 15/7/2021).
- 17.Écologie politique: Sinh thái chính trị, phong trào với ý tưởng hướng tới việc đưa những mục tiêu và giá trị của hệ sinh thái vào trong các chương trình của chính phủ (theo từ điển La Rousse).

18. Tình trạng ô nhiễm môi trường biển đã được các ngư dân phát hiện ngày 6 tháng 4 năm 2016, trong lần thử nghiệm đầu tiên của nhà máy thép Formosa.
19. Giám mục giáo phận Vinh, chủ tịch Ủy ban Công lý và Hòa bình từ năm 2010 đến năm 2019.
20. Xem thêm: “Đồng bào Công giáo chung tay bảo vệ môi trường”, [dientu@hanoimoi.com.vn](mailto:dientu@hanoimoi.com.vn), ngày 31/08/2020, truy cập ngày 28/6/2021.
21. Xem thêm: “Các tôn giáo tích cực tham gia bảo vệ môi trường”, Báo Đồng Nai, ngày 10/11/2020, <http://www.baodongnai.com.vn/chinhtri/202011/cac-ton-giao-tich-cuc-tham-gia-bao-ve-moi-truong-3030119>, truy cập ngày 28/6/2021.
22. Xem thêm: “Đồng bào Công giáo Lâm Đồng đoàn kết ‘chung tay bảo vệ môi trường Xanh-Sạch-Đẹp’”, Trang Thông tin điện tử Mặt trận tổ quốc Việt Nam, <https://mattran.org.vn>, truy cập ngày 18/2/2021.
23. Ngày 6 tháng 8 năm 2015, Giáo hoàng Francis đã xác lập ngày 1 tháng 9 là “Ngày thế giới cầu nguyện cho việc chăm lo bảo vệ công trình tạo dựng”. Đó là sự tiếp nối sáng kiến của giáo hội Chính thống, Thượng phụ Constantinopolis là Dimitrios I đã xác lập ngày này vào năm 1989.

#### TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Công lý và Hòa bình, Giáo phận Vinh (2018), “Thông báo về Ngày Thế giới cầu nguyện cho việc chăm sóc thiên nhiên lần thứ IV 1/9/2018”, (<http://gpvinh.com>, truy cập ngày 1/9/2021).
2. Boersema J., Blowers A. & Martin A. (2008), “The Religion-Environment Connection”, *Environmental Sciences*, 5 (4): 217-221.
3. Caritas Hải Phòng (2019a), Hội thảo về Quản lý rủi ro thiên tai và bảo vệ môi trường. (<https://caritasvietnam.org>, truy cập ngày 9/7/2021).
4. Caritas Hải Phòng (2019b), Hội thảo “Chia sẻ các hoạt động dự án ứng phó với biến đổi khí hậu với các tổ chức tín ngưỡng và các cơ quan ban ngành liên quan”, (<http://gphaiphong.org>, truy cập ngày 9/7/2021).
5. Caritas Đà Lạt (2021a), Tập huấn Bảo vệ môi trường tại Giáo họ thôn 2, Giáo xứ Madagui. (<https://caritasvietnam.org>, truy cập ngày 10/7/2021).
6. Caritas Đà Lạt (2021b), “Lắng nghe và đáp lại tiếng kêu của trái đất và tiếng khóc của người nghèo”, (<https://caritasvietnam.org>, truy cập ngày 10/7/2021).
7. Caritas Việt Nam (2017), Tập huấn Bảo vệ môi trường và Biến đổi khí hậu Giáo tỉnh Hà Nội tại Hải Phòng, (<https://caritasvietnam.org>, truy cập ngày 14/7/2021).
8. Caritas Việt Nam (2019), Khóa tập huấn “Nâng Cao nhận thức Bảo vệ môi trường và Biến đổi khí hậu qua thông điệp Laudato Si”, (<https://caritassaigon.vn>, truy cập ngày 15/7/2021).

9. Clements, J. M., McCright, A. M., and Xiao, C. (2013), "Green Christians? An Empirical Examination of Environmental Concern Within the U.S. General Public", *Organization and Environment* XX (X):1-18.
10. Dekker P, Ester P and Nas M (1997), "Religion, culture and environmental concern: An empirical cross-national analysis", *Social Compass* 44(3): 443-458.
11. Greeley A (1993), "Religion and attitudes toward the environment", *Journal for the Scientific Study of Religion* 13(1): 19-28.
12. Grésillon É et Sajaloli B (2015), "L'Église verte? La construction d'une écologie catholique: étapes et tensions", *VertigO - la revue électronique en sciences de l'environnement* [En ligne], Volume 15 Numéro 1 | mai 2015, mis en ligne le 15 mai 2015, consulté le 24 avril 2019. URL: <http://journals.openedition.org/vertigo/15905>, truy cập ngày 5/6/2020.
13. Hoàng Thị Bích Ngọc (2020), "Giáo hội Công giáo với môi trường, sinh thái", *Tạp chí Nghiên cứu Tôn giáo*, 8(200): 16-40.
14. Hoàng Tuấn (2015), *Hội thảo Người Công giáo với vấn đề bảo vệ môi trường*, (<https://tgpsaigon.net/bai-viet/hoi-thao-nguoi-cong-giao-voi-van-de-bao-ve-moi-truong-52051>, truy cập ngày 25/7/2021).
15. Hội đồng Giám mục Việt Nam (2015), *Thư mục vụ 2015: Mở năm Thánh Lòng Chúa thương xót*, (<https://www.hdgmvietnam.com/chi-tiet/thu-muc-vu-2015-mo-nam-thanh-long-chua-thuong-xot-31659>, truy cập ngày 22/7/2021).
16. Hội đồng Giám mục Việt Nam (2016), *Thư Chung năm 2016*,
17. <https://hdgmvietnam.com/thu-chung-2016-31644>, truy cập ngày 25/7/2021).
18. Jenkins W (2008), *Ecologies of grace, Environmental ethics and Christian theology*, Oxford University Press.
19. Koehrsen J (2015), "Does religion promote environmental sustainability? Exploring the role of religion in local energy transitions", *Social Compass*, 62(3): 296-310
20. Konisky (2017), "The Greening of Christianity? A Study of Environmental Attitudes Over Time", *Environmental Politics*, November 14, 2017.
21. Leonard R và Pepper M (2015), "Les attitudes face aux changements climatiques et les actions pour la décroissance énergétique des chrétiens pratiquants: les effets des persuasions religieuses et du capital social", *Social Compass*, 62(3): 326-343.
22. Morosini L (2020), "Laudato Si, un ferment de conversion écologique pour les chrétiens", *Reporterre*, 23 mai 2020.
23. Nguyễn Văn Nội và các tác giả khác (2015), "Laudato Si' Môi trường sinh thái", *Giáo dân hợp tuyển*, số 16, tháng 8 năm 2015.

24. Nguyễn Thị Thịnh (2017), “Thái độ về các vấn đề sinh thái của tín đồ Phật giáo và Công giáo trẻ tuổi (Nghiên cứu trường hợp xã Phú Xuân, huyện Nhà Bè, Thành phố Hồ Chí Minh)”, Tạp chí Khoa học Xã hội, 11 (231): 64-75.
25. Nguyễn Thị Thịnh (2018), “Tôn giáo trong việc giải quyết vấn đề môi trường sinh thái”, Hiệp thông, 107:134-151.
26. Parker C (2015a), “Changement climatique, transition énergétique et religions (Climate change, energy transition and religions/ Biến đổi khí hậu, chuyển đổi năng lượng và tôn giáo)”, Social Compass, 62(3): 283-295.
27. Parker C (2015b), “Religion et transition énergétique: une étude en Amérique du Sud”, Social Compass, 62(3): 344-361.
28. Phạm Minh Mẫn (2009), Thư mục tử về bảo vệ môi trường, <https://tgpsaigon.net/bai-viet/thu-muc-tu-ve-bao-ve-moi-truong-58340>, truy cập ngày 19/7/2021.
29. Sajaloli B et Grésillon É (2016), “L’Église catholique, l’écologie et la protection de l’environnement: chronique d’une conversion théologique et politique (Giáo hội Công giáo, Sinh thái và bảo vệ môi trường: biên niên sử về sự thay đổi thần học và chính trị)”, Géo Confluences, <http://geoconfluences.ens-lyon.fr/informations-scientifiques/dossiers-thematiques/fait-religieux-et-construction-de-l-espace/articles-scientifiques/eglise-catholique-ecologie-conversion-theologique-et-politique>, truy cập ngày 5/8/2019.
30. Turina I (2013), “L’Église catholique et la cause de l’environnement”, Terrain [En ligne], 60 | mars 2013, mis en ligne le 01 janvier 2014, consulté le 03 mai 2019. URL: [terrain/15057](http://terrain.revues.org/15057); DOI: 10.4000/terrain.15057
31. Thông điệp Populorum Progressio (Sự phát triển của các dân tộc), Giáo hoàng Paul VI (ngày 26 tháng 3 năm 1967), <http://catechechis.net>, truy cập ngày 20/5/2020.
32. Thông điệp Caritas in veritate (Bác ái trong chân lý), Giáo hoàng Benedict XVI (ngày 29 tháng 6 năm 2009), <http://catechechis.net>, truy cập ngày 20/5/2020.
33. Thông điệp Laudato si’, Giáo hoàng Francis (ngày 24 tháng 5 năm 2015), Bản dịch của Linh mục Nguyễn Văn Trinh, <http://www.chuacuuthe.com>, truy cập ngày 25/5/2020.
34. Trần Như Ý Lan (2020), “Sống hiệp thông giữa Thiên Chúa, con người và vũ trụ qua việc bảo vệ môi sinh”, <http://www.giaolyductin.net>, truy cập ngày 29/6/2021.
35. Yves Kerihuel, “Au Vietnam, l’Eglise défend les victimes d’une grave pollution”, La Croix, 09/01/2017.

**Abstract****ENVIRONMENTAL AND ECOLOGICAL PROTECTION  
OF CATHOLIC CHURCH IN VIETNAM****Hoang Thi Bich Ngoc***Institute for Religious Studies, VASS*

Vietnam is one of the countries most heavily affected by climate change in the world. In recent years, environmental pollution and ecosystem degradation have become urgent problems in Vietnam. The Catholic Church in Vietnam has conveyed the environmental and ecological messages of the Catholic Church to Vietnamese Catholics. Therefore, the Catholics in Vietnam have been aware of the impact of environmental pollution and realized those messages through actions to protect the environment and respond to climate changes. This research was carried out according to the historical method, through the collection of documents and publications of the Church, analysis of media information, and the results of previous studies. The article indicates the following issues: The Catholic Church in Vietnam's viewpoint in the face of environmental pollution, ecosystem destruction, and consequences of climate change; The commitment of Vietnamese Catholics to the cause of environmental protection and climate change mitigation; Achievements of Vietnamese Catholics in recent years. The article also shows the important role of Church leaders in guiding and leading action plans.

**Keywords:** Catholicism; Vietnam; Environment; Ecology; Climate Change.